Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0120

Vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide tähtsus ELis

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta resolutsioon vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide tähtsuse kohta ELis (2025/2040(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklit 2 ning artikli 3 lõikeid 2 ja 3, Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikleid 8, 10 ja 19 ning artikli 83 lõiget 1 ja artikli 82 lõiget 2, milles käsitletakse kohtuotsuste vastastikust tunnustamist ning politsei- ja õigusalast koostööd,

– võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikli 83 lõiget 1, mis võimaldab Euroopa Parlamendil ja nõukogul kehtestada miinimumnormid kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike piiriülese mõõtmega kuriteoliikide, sealhulgas soolise vägivalla puhul,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“), eriti selle artiklit 21, millega keelatakse diskrimineerimine, artiklit 45, millega kehtestatakse liikumisvabadus, ja artiklit 47, millega kehtestatakse õigus õiglasele kohtumenetlusele,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon), mille EL ratifitseeris 2023. aastal, ja eriti selle artiklit 36, milles nõutakse nõusolekuta seksuaalaktide kriminaliseerimist, ning naistevastase vägivallaga ja perevägivallaga võitlemise eksperdirühma riigipõhiseid seirearuandeid,

– võttes arvesse harta artikleid 21 ja 3 ning ELi lepingu artiklit 2, milles sätestatakse sooline võrdõiguslikkus kui liidu põhiväärtus, millega tuleb arvestada kõikides poliitikavaldkondades ja programmides,

– võttes arvesse 2021. aasta aprillis avaldatud teist üldaruannet naistevastase vägivallaga ja perevägivallaga võitlemise eksperdirühma tegevuse kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ministrite komitee 30. aprilli 2002. aasta soovitust Rec (2002) 5 naiste kaitsmise kohta vägivalla eest, milles nõutakse tungivalt, et Euroopa Nõukogu liikmesriigid karistaksid kõiki, kes panevad ilma teise isiku nõusolekuta toime seksuaalakti, isegi kui isik ei anna märku vastupanust,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK[2] (kuriteoohvrite õiguste direktiiv), millega luuakse ohvrikeskse õiguskaitse raamistik, sealhulgas seksuaalvägivalla juhtumite korral,

– võttes arvesse komisjoni 6. veebruari 2024. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK (COM(2024)0060), mis sisaldab tahtevastase teo määratlust, ning Euroopa Parlamendi 17. juuni 2025. aasta seisukohta selle ettepaneku kohta[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 16. septembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile seoses soolise vägivalla määratlemisega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina[4],

– võttes arvesse ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025, milles nõutakse tõhusamat kaitset soolise vägivalla eest ja põhjalikku seksuaalharidust, millega edendatakse teadlikkust nõusolekust,

– võttes arvesse oma 15. veebruari 2023. aasta resolutsiooni, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta[5],

– võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. detsembri 2003. aasta otsust kohtuasjas MC *vs*. Bulgaaria (hagiavaldus nr 39272/98), milles Euroopa Inimõiguste Kohus kinnitas riikide positiivset kohustust kehtestada kriminaalõiguse sätted vägistamise tulemuslikuks

---

1 ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.
2 ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj.
3 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0116.
4 ELT C 117, 11.3.2022, lk 88.
5 ELT C 283, 11.8.2023, lk 149.

uurimiseks ja selle eest karistamiseks, selgitas, et füüsilise vastupanu tõendamise nõude tõttu võivad teatavat liiki vägistamise juhtumid karistuseta jääda, ning leidis, et Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklites 3 ja 8 nõutakse igasuguse tahtevastase seksuaalakti eest karistamist ja selle eest mõjusat vastutusele võtmist, kaasa arvatud füüsilise vastupanu puudumise korral,

– võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. mai 2021. aasta otsust kohtuasjas JL *vs*. Itaalia (hagiavaldus nr 5671/16), milles leiti, et stereotüüpidele ja ohvri süüdistamisele tuginemine vägistamist käsitlevate kohtuprotsesside ajal tähendab Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 8 sätestatud eraelu puutumatuse sätte rikkumist,

– võttes arvesse 2006. aasta novembris vastu võetud Yogyakarta põhimõtteid ja 2017. aasta novembris vastu võetud Yogyakarta pluss 10 põhimõtteid,

– võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) ja Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi (EIGE) uuringuid ja aruandeid, näiteks 2014. aasta uuringut naistevastase vägivalla kohta ja eelkõige 2024. aasta uuringut soolise vägivalla kohta ELis, mille kohaselt on ELi liikmesriikides 17,2 % naistest kogenud seksuaalvägivalda[6], ning 2024. aasta aruannet LGBTIQ+-inimeste kohta Euroopas,

– võttes arvesse FRA 10. juuni 2025. aasta aruannet „2025. aasta põhiõiguste aruanne“, eelkõige FRA arvamust nr 2 vägivalla ohvriks langenud naiste tõhusa kaitsmise kohta[7],

– võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti,

– võttes arvesse ÜRO 15. septembri 1995. aasta deklaratsiooni „Pekingi deklaratsioon ja tegevusprogramm“ ning selle läbivaatamiskonverentside tulemusi,

– võttes arvesse ÜRO 1979. aasta konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ja ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee 26. juuli 2017. aasta üldsoovitust nr 35 (2017) soopõhise naistevastase vägivalla kohta,

---

6 FRA, EIGE ja Eurostat, „EU gender-based violence survey – Key results: Experiences of women in the EU-27“ („Soolist vägivalda käsitlev ELi uuring – peamised tulemused. ELi 27 liikmesriigi naiste kogemused“), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2024, lk 14.

7 FRA, Fundamental Rights Report 2025 (2025. aasta põhiõiguste aruanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2025, lk 77.

– võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja selles sätestatud põhimõtet, et kedagi ei tohi kõrvale jätta, ning eelkõige kestliku arengu eesmärke nr 3, 4, 5, 10 ja 16,

– võttes arvesse ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee 21. veebruari 2014. aasta teatist nr 34/2011, milles nõutakse tungivalt, et riigid vaataksid vägistamist käsitlevad õigusaktid läbi ning loobuksid jõu kasutamise ja penetratsiooni tõendamise nõuetest, seades süüteo keskmesse nõusoleku puudumise,

– võttes arvesse Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuuti, eriti selle artikli 7 lõike 1 punkti g, milles tunnistatakse vägistamine ja muud seksuaalse vägivalla vormid inimsusevastaseks kuriteoks, kui see on teadlikult toime pandud osana massilisest või süstemaatilisest rünnakust tsiviilelanikkonna vastu,

– võttes arvesse naistevastase vägivalla, selle põhjuste ja tagajärgede eriraportööri 19. aprilli 2021. aasta aruannet „Rape as a grave, systematic and widespread human rights violation, a crime and a manifestation of gender-based violence against women and girls, and its prevention“ („Vägistamine kui raske, süstemaatiline ja laialt levinud inimõiguste rikkumine, kuritegu ning naiste- ja tütarlastevastase soolise vägivalla ilming, ja selle ennetamine“), mis esitati ÜRO Inimõiguste Nõukogule selle 47. istungjärgul, ning vägistamist käsitlevate õigusaktide raamistikku, mis sellega kaasnes,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni ühisarutelusid vastavalt kodukorra artiklile 59,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni raportit (A10-0047/2026),

A. arvestades, et seksuaalvägivald on rahvusvahelise inimõigustealase õiguse kohaselt kriminaliseeritud nii sõja- kui ka rahuajal; arvestades, et nii rahvusvahelise humanitaarõiguse kui ka rahvusvahelise kriminaalõiguse kontekstis on vägistamine määratletud võimaliku sõjakuriteona, inimsusevastase kuriteona või genotsiidile kaasaaitava teona, tingimusel et esinevad nende kuritegude muud nõutavad elemendid; arvestades, et selline liigitus on sätestatud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudis (artikkel 8) ning 1949. aasta Genfi konventsioonides ja lisaprotokollides; arvestades, et Rahvusvahelise Kriminaalkohtu õiguslik tõlgendus vägistamisest kui sõjakuriteost sisaldab otsustava tähtsusega asjaoluna nõusoleku puudumist;

B. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohtu andmetel ei paku jõu kasutamisel põhinevad määratlused kuriteo koosseisu peamise

tunnusena seksuaalvägivalla ohvritele piisavat kaitset ja seavad ohtu isiku seksuaalse autonoomia mõjusa kaitse;

C. arvestades, et vägistamine rikub mitmesuguseid inimõigusi, sealhulgas õigust kehalisele puutumatusele, õigust autonoomiale ja seksuaalsele autonoomiale, õigust eraelu puutumatusele, õigust võimalikult heale füüsilisele ja vaimsele tervisele, naiste õigust võrdsusele seaduse ees ning õigust mitte kannatada vägivalla, diskrimineerimise, piinamise ja muu julma või ebainimliku kohtlemise all; arvestades, et vägistamine ei võimalda ohvril täielikult kasutada ka mitmesuguseid muid inimõigusi, nagu õigus elule, väärikusele, füüsilisele ja vaimsele puutumatusele, vabadusele ja isiklikule turvalisusele, õigus võrdsusele perekonnas ja seaduse ees, olenemata soost ja sooidentiteedist, ning õigus olla kaitstud diskrimineerimise, piinamise ja muu väärkohtlemise eest;

D. arvestades, et sooline vägivald on endiselt üks kõige levinumaid ja vähem teatatud inimõiguste rikkumisi Euroopas ning see nõuab reageerimist Euroopa tasandil; arvestades, et praeguses rahvusvahelises inimõiguste õigusraamistikus tunnistatakse vägistamist nii inimõiguste rikkumise kui ka peamiselt naisi ja tütarlapsi mõjutava soolise vägivalla vormina; arvestades, et vägistamine on üks levinumaid ja jõhkramaid soolise vägivalla vorme, millega rikutakse inimese füüsilist, psühholoogilist ja seksuaalset puutumatust ning kehalist autonoomiat ning millel on vägivalla üleelanutele raske ja kestev mõju;

E. arvestades, et sooline vägivald piirab tõsiselt naiste ja tütarlaste osalemist avalikus elus ning nende juurdepääsu õigusemõistmisele, haridusvõimalusi ja majanduslikku sõltumatust, mistõttu on see struktuurne takistus tõelise soolise võrdõiguslikkuse saavutamisele; arvestades, et vägistamise ohvrid kannatavad raskete ja pikaajaliste tagajärgede käes, sealhulgas sotsiaalsed ja majanduslikud tagajärjed, nagu töökoha kaotus, rahaline sõltuvus, eluasemega seotud ebastabiilsus ning vähene osalemine hariduses või tööl, mis võimendavad vägivalla mõju ja süvendavad soolist ebavõrdsust;

F. arvestades, et FRA ja EIGE andmetel on ELis 17,2 % naistest kogenud seksuaalvägivalda, sealhulgas vägistamist ja muid soovimatuid seksuaalakte, ning iga kahekümnes naine on pärast 15. eluaastat jõudu kasutades vägistatud[8]; arvestades, et FRA andmetel on vägivald LGBTIQ+ inimeste vastu viimastel aastatel suurenenud ning transnaised puutuvad füüsilise ja seksuaalse vägivallaga kokku ebaproportsionaalselt palju; arvestades, et ka LGBTIQ+ inimesed kogevad oma soost, sooidentiteedist, sooväljendusest ja

---

8 FRA ja EIGE, „Violence against women: an EU-wide survey – Results at a glance“ („Naistevastane vägivald: ELi uurimus – ülevaade tulemustest“), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2014, lk 20.

sootunnustest tulenevalt seksuaalvägivalda; arvestades, et soolise vägivalla hinnanguline kulu ELis on 366 miljardit eurot aastas;

G. arvestades, et vägistamissüüteo piiriülene mõõde tingib erilise vajaduse võidelda ELis vägistamise vastu ühistel alustel, et tagada kõigile ohvritele kõigis liikmesriikides ühtsem kaitse ja võrdne õiguskaitse kättesaadavus, mida iseloomustab mitu põhielementi: vajadus tagada kõigi naiste kaitse miinimumtase kõigis liikmesriikides, vajadus tagada kaitse miinimumtase, kui naised kasutavad oma liikumisvabadust kogu liidus (kuna vägistamise ühtlustatud määratluse puudumine õõnestab ohvrite õiguskindlust ja õiguskaitse kättesaadavust ning see võib vaba liikumist takistada), ning vajadus ja kohustus viia ELi õigus kooskõlla rahvusvaheliste standarditega, nagu Istanbuli konventsioon, milles nõutakse vägistamise kriminaliseerimist nõusoleku puudumise alusel;

H. arvestades, et ELi praegune õigusmaastik on endiselt killustatud ning vägistamise õiguslikud tõlgendused ja erinevad määratlused ei ole alati kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega ega Istanbuli konventsiooni nõuetega nõusoleku kohta; arvestades, et ühtlustatud õiguslike määratluste puudumine liikmesriikides piirab ohvrite õigusi, takistab piiriülest koostööd ning soosib teo toimepanijate karistamatust ja ebapiisavat teadlikkust sellest, mida kujutab endast seksuaalvägivalla akt; arvestades, et mitu liikmesriiki määratleb vägistamist endiselt jõu kasutamise või ähvarduste alusel, millega jäetakse paljud ohvrid õiguskaitsest ilma; arvestades, et see toob esile tungiva vajaduse vägistamise nõusolekupõhise määratluse järele, mis kehtiks kogu ELis; arvestades, et sellise õigusliku määratluse kehtestamine, mille kohaselt põhineb vägistamine nõusoleku puudumisel, aitaks ELis parandada politsei- ja õigusalast koostööd ning vägistamise kohta andmete kogumist ja nende võrreldavust;

I. arvestades, et kõik liikmesriigid on Istanbuli konventsioonile alla kirjutanud, kuid viis neist peavad selle veel ratifitseerima[9]; arvestades, et neist ainult kaks on hiljuti oma õigusakte reforminud, et seada nõusolek vägistamiskuriteo määratluse keskmesse[10]; arvestades, et alates Istanbuli konventsiooni jõustumisest on 16 liikmesriiki oma õigusakte muutnud, et muuta nõusolek vägistamise kuriteokoosseisu kohustuslikuks elemendiks või nõusolekut selgemalt määratleda; arvestades, et EL ühines konventsiooniga 2023. aastal valdkondades, mis kuuluvad tema ainupädevusse; arvestades, et Istanbuli konventsiooni säte vägistamise nõusolekupõhise määratluse kohta on olnud õigusreformi pöördepunkt, mis tähistab eemaldumist traditsioonilisest vaatenurgast, mille kohaselt vägistamise määratlus eeldab vägivalla kasutamist; arvestades, et oma 2025. aasta aruandes põhiõiguste kohta märgib FRA, et Istanbuli konventsiooni ratifitseerinud

---

9 Bulgaaria, Leedu, Slovakkia, Tšehhi ja Ungari.

10 Bulgaaria ja Tšehhi.

liikmesriigid peaksid seksuaalvägivalla kriminaliseerima, kasutades vägistamise ja muude seksuaalvägivalla vormide nõusolekupõhiseid määratlusi,

J. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohtul on olnud keskne roll tänapäevase ja inimõigustealasest õigusest lähtuva arusaama kujundamisel vägistamisest, eelkõige tänu oma 2003. aasta pöördelisele otsusele kohtuasjas MC *vs*. Bulgaaria, milles kohus kinnitas riikide positiivset kohustust kehtestada kriminaalõiguse sätted vägistamise tulemuslikuks uurimiseks ja selle eest karistamiseks, selgitas, et ohvri füüsilise vastupanu tõendamise nõude tõttu võivad teatavat liiki vägistamise juhtumid karistuseta jääda ega kaitse seksuaalset autonoomiat, nagu on nõutud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklites 3 ja 8, ning leidis, et nendes artiklites nõutakse igasuguse tahtevastase seksuaalakti eest karistamist ja selle eest mõjusat vastutusele võtmist, kaasa arvatud füüsilise vastupanu puudumise korral; arvestades, et hilisemates Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustes, näiteks kohtuasjades JL *vs*. Itaalia (2021) ja X *vs*. Küpros (2025)[11], on mõistetud hukka ohvrit süüdistavate argumentide kasutamine ja stereotüüpidest lähtumine kohtumenetlustes, leides, et sellised tavad rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 sätestatud õigust eraelu puutumatusele ning kinnistavad eelarvamusi ja piiravad õiguskaitse kättesaadavust seksuaalvägivalla üleelanutele; arvestades, et oma otsuses kohtuasjas HW *vs*. Prantsusmaa[12] leidis Euroopa Inimõiguste Kohus, et igasugune tahtevastane seksuaalakt on käsitatav seksuaalvägivalla vormina; arvestades, et oma otsuses kohtuasjas L jt *vs*. Prantsusmaa[13] tõlgendas Euroopa Inimõiguste Kohus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikleid 3 ja 8 nii, et nende kohaselt peavad konventsiooni osaliste kriminaalõigussüsteemid võimaldama mõista tahtevastase seksuaalakti eest karistuse;

K. arvestades, et ÜRO naistevastase vägivalla alaste õigusaktide käsiraamatus on märgitud, et õigusaktides tuleb ette näha raskendavad asjaolud, sealhulgas näiteks vägivallateo üleelanud isiku vanus, üleelanu ja teo toimepanija vaheline suhe, füüsilise vägivalla kasutamine või sellega ähvardamine, mitme teo toimepanija osalus ning kannatanu vastase rünnaku rasked füüsilised või vaimsed tagajärjed; arvestades, et käsiraamatu kohaselt tuleks õigusaktides eraldi kriminaliseerida suhtesisene seksuaalne rünnak (abielusisene vägistamine), kas sätestades, et seksuaalse rünnaku sätted kohalduvad olenemata kannatanu ja teo toimepanija suhte laadist või

---

11 Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. veebruari 2025. aasta otsus kohtuasjas X *vs*. Küpros, hagiavaldus nr 40733/22.

12 Euroopa Inimõiguste Kohtu 23. jaanuari 2025. aasta otsus kohtuasjas HW *vs*. Prantsusmaa, hagiavaldus nr 13805/21.

13 Euroopa Inimõiguste Kohtu 24. aprilli 2025. aasta otsus L jt *vs*. Prantsusmaa (hagiavaldused nr 46949/21, 24989/22 ja 39759/22).

et seaduse kohaselt ei või seksuaalse rünnaku süüdistuse korral kasutada kaitseks abielu või muu suhte ettekäänet;

L. arvestades, et 16. septembril 2021 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni soolise vägivalla määratlemise kohta ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina; arvestades, et selles resolutsioonis kutsuti liikmesriike üles muutma oma riigisiseses õiguses vägistamise määratlust nii, et see põhineks nõusoleku puudumisel, ning rõhutati, et sooline vägivald on inimõiguste ja inimväärikuse tõsine rikkumine ning vägistamine on üks soolise vägivalla vorm;

M. arvestades, et vägistamist käsitlevate seadusandlike ettepanekute puhul tuleks õigusliku alusena kohaldada ELi toimimise lepingu artiklit 83, sest vägistamine on eriti raske piiriülese mõõtmega kuritegu ning kuulub naiste ja laste seksuaalse ärakasutamisega seotud kuritegude valdkonda;

N. arvestades, et ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 sisalduv mõiste „seksuaalne ärakasutamine“ ei piirdu üksnes inimkaubandusega, kuna selline kitsas tõlgendus piiraks inimkaubanduse ning naiste ja laste seksuaalse ärakasutamise põhjendamatult üksnes inimkaubandusega seotud süütegudega; arvestades, et see sõnastus ja seadusandlik tava, sealhulgas laste seksuaalset kuritarvitamist käsitlev direktiiv[14], näitavad, et „seksuaalne ärakasutamine“ hõlmab suuremat hulka süütegusid, sealhulgas seksuaalset väärkohtlemist; arvestades, et seksuaalne ärakasutamine tähendab tavaliselt teise isiku ebaõiglast kasutamist seksuaalse kasu saamiseks ja hõlmab ohvri vähest kaitstust, mis on vägistamiskuriteos kesksel kohal;

O. arvestades, et Istanbuli konventsiooni artikliga 36 kohustatakse kriminaliseerima kõik tahtevastased seksuaalaktid ja täpsustatakse, et nõusolek peab olema antud vabatahtlikult inimese vaba tahte tulemusena hinnatuna kaasnevate asjaolude kontekstis; arvestades, et see põhimõte on kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste ja liikmesriikide kohtupraktikaga;

P. arvestades, et nõusolek on vabatahtlik kokkulepe konkreetses seksuaaltegevuses osalemiseks ning selle võib igal ajal tagasi võtta;

---

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK (ELT L 335, 17.12.2011, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/93/oj).

Q. arvestades, et terve hulk liikmesriike[15] ja mitu muud Euroopa riiki[16] on juba vägistamise nõusolekupõhised määratlused oma kriminaalseadustikesse lisanud, mille tulemuseks on seksuaalse väärkohtlemise kuritegude tõhusam ennetamine, nendest teatamine, nende eest süüdistuse esitamine ja üldsuse suurem teadlikkus;

R. arvestades, et Euroopa Parlamendi seisukoht ja volitused naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva direktiivi puhul pooldasid kindlalt tekstis vägistamissüüteo nõusolekupõhise määratluse kasutuselevõtmist, nagu see oli komisjoni ettepanekus; arvestades, et kahjuks oli nõukogu seisukohal, et vägistamise kriminaliseerimist ei tohiks sellesse direktiivi lisada;

S. arvestades, et komisjoni ettepanek võtta vastu direktiiv, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist, sisaldas ettepanekut kriminaliseerida vägistamine selle arusaama alusel, et mõiste „naiste seksuaalne ärakasutamine“ hõlmab vägistamist; arvestades, et selline tõlgendus on kooskõlas aluslepingutes naiste ja meeste võrdõiguslikkuse valdkonnas võetud kohustusega; arvestades, et seetõttu on ELi toimimise lepingu artikli 83 lõige 1 vägistamise määratlust käsitlevate ELi miinimumnormide kehtestamiseks sobiv õiguslik alus;

T. arvestades, et vägistamise üleelanutelt küsitakse sageli, miks nad seksuaalsele rünnakule vastupanu ei osutanud, ja teo toimepanijad väidavad, et ohvri vastupanu puudumine tähendab kaudset nõusolekut; arvestades, et Rootsis tehtud uuringu kohaselt koges 70 % seksuaalvägivalla ohvritest olulisel määral toonilist liikumatust ehk tardumisreaktsiooni; arvestades, et vägistamise üleelanute seas on kõige levinum reaktsioon hirmust tardumine või tooniline liikumatus, mitte aga aktiivne füüsiline vastupanu teo toimepanijale; arvestades, et vastupanu mitteosutamine või tardumine on ohu korral tavaline tahtmatu reaktsioon ja ellujäämisrefleks, mis võib põhjustada liikumatust (fikseeritud asend, lihastoonuse kadumine, võimetus tahtlikult tegutseda) ja olukorrast eemaldumist, mille puhul inimesel kaob teadlikkus häirivatest ja valulikest kehalistest aistingutest ja emotsioonidest ning võib kaduda võime iseseisvalt tegutseda; arvestades, et seda tegelikkust ei tohi eirata, et tagada vägistamise üleelanutele õiguskaitse kättesaadavus ning luua õiguslik ja sotsiaalne keskkond, kus vägistamist enam ei taluta;

U. arvestades, et sellised tegurid nagu survestamine, jõu kasutamine, ähvardused, rahaline ja psühholoogiline sõltuvus ning teatavad füüsilised või vaimsed seisundid (näiteks tooniline liikumatus, tardumine, üllatunud olek, hirm, hirmutamine, teadvusetus,

---

15 Austria, Belgia, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Kreeka, Küpros, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Sloveenia, Soome ja Taani.

16 Island, Norra, Montenegro, Ukraina ja Ühendkuningriik.

joove, keemiliste ainete abil uimastamine, uneseisund, haigus, kehavigastused, puue või muud seisundid või muu eriti kaitsetu olukord), aga ka struktuurne ja läbipõimunud diskrimineerimine võivad tekitada vähest kaitstust ja ohutunnet ning takistada vaba nõusolekut, mis on vägistamisjuhtumite puhul keskse tähtsusega;

V. arvestades, et seksuaalsest rünnakust tingitud trauma võib mõjutada mälu toimimist, mis võib kaasa tuua selle, et sündmused meenuvad osaliselt, ei meenu üldse või sündmuste ajaline järjekord on moonutatud, mistõttu on raske meenutada, mis järjekorras sündmused aset leidsid; arvestades, et vägistamisest tulenev trauma on seotud posttraumaatilise stressihäire ja muude tõsiste vaimse tervise probleemide ja sümptomitega, sealhulgas vähenenud keskendumisvõime, ärevus, paanikahood, raske depressioon, mälupildid juhtunust ja õudusunenäod;

W. arvestades, et materiaalsetele tõenditele tuginemine vastupanu, ähvarduste või vägivalla kohta kinnistab kahjulikke vägistamise müüte ja stereotüüpe sellest, kuidas ohvrid käituma peaksid, aidates kaasa teisesele ohvristamisele, eriti juhtudel, kui ohvrid ei vasta ühiskonna kujundatud ettekujutusele traumast, vastupanust või nähtavatest vigastustest; arvestades, et need tavad suurendavad usaldamatust õiguskaitse- ja kohtusüsteemi vastu, mis toob kaasa madala teatamismäära ohvrite poolt ja kuriteo toimepanijate karistuseta jäämise;

X. arvestades, et seksuaalne autonoomia ja kehaline puutumatus on puutumatud õigused ning et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide eesmärk on nende õiguste kaitset tugevdada; arvestades, et üleminek vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide mudelile on kriitilise tähtsusega, et tunnistada asjaolu, et seksuaalse autonoomia ja puutumatuse rikkumisega võib olla tegemist isegi olukordades, kus füüsilist vägivalda ei esine, näiteks kui esineb sunnidünaamikat või võimu kuritarvitamist;

Y. arvestades, et seksuaalse autonoomia tähtsuse rõhutamise eesmärk on edendada soolist võrdõiguslikkust ning eelkõige naiste ja tütarlaste õiguste järgimist; arvestades, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvates õigusaktides rõhutatakse eelkõige naiste õigust teha enda ja oma keha kohta ise otsuseid;

Z. arvestades, et nõusolek peaks olema vägistamist käsitlevate õigusaktide keskne osa; arvestades, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvad õigusaktid on vajalikud, et hõlmata tulemuslikumalt olukordi, kus seksuaalakt algab nii ootamatult, et ohvril ei ole enne teo algatamist võimalust oma tahet väljendada või end kaitsta; arvestades, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvaid õigusakte on vaja ka selleks, et paremini lahendada olukordi, kus ohver ei saa hirmu tõttu teole vastu hakata;

AA. arvestades, et tõendid näitavad, et enamiku vägistamisi panevad toime tuttavad või intiimpartnerid ja need toimuvad siseruumides, samas kui kriminaalõigussüsteemis vaadatakse selliste juhtumite ohvreid kahtlustavalt ja nende suhtes ollakse umbusklikud, eriti jurisdiktsioonides, kus kehtivad endiselt aegunud tõendamisnõuded, mis kinnistavad müüte, et vägistajad on tavaliselt võõrad inimesed ja vägistamine toimub avalikes kohtades ning ohvrid ise provotseerivad vägistamist või mõtlevad selle välja; arvestades, et selliseid müüte põlistavad veelgi ebapiisavad meediakajastused, avalik arutelu ja üldsuse vähene teadlikkus;

AB. arvestades, et üldtunnustatud müüdid ja veendumused vägistamise ja seksuaalse rünnaku kohta kahjustavad vägistamiskuriteo määratlemist ning kujutavad endast täiendavat ohtu vägivallateo üleelanute heaolule, valmisolekule juhtunust teatada ja kaitsele teisese ohvristamise eest ning takistavad süüdistuse esitamist ja õiguskaitse kättesaadavust; arvestades, et need omaks võetud veendumused ja müüdid on üheks teguriks, mis aitab kinnistada vägistamisega seotud karistamatust ja takistab asjakohaste õigusaktide väljatöötamist;

AC. arvestades, et seksuaalvägivalla ulatust alahinnatakse suuresti ja pisendatakse jätkuvalt, kuna valdav enamik seksuaalkuritegusid jääb varjatuks; arvestades, et paljude teatatud vägistamiste eest ei esitatagi süüdistust ja suurem osa vägistamissüüdistustest ei lõpe süüdimõistmisega; arvestades, et see süvendab naiste usalduse puudumist süsteemi vastu, toob kaasa madala teatamismäära ning põlistab ühiskonnas karistamatuse tunnet, mis viib seksuaalvägivalla, sealhulgas vägistamise normaliseerimiseni; arvestades, et vägistamise laialdane karistuseta jäämine soodustab selliste veendumuste ja sotsiaalsete normide kogumi domineerimist, mis õhutab meeste seksuaalset agressiivsust ja toetab naistevastast vägivalda, luues keskkonna, kus seksuaalvägivald normaliseeritakse ja seda põhjendatakse püsiva soolise ebavõrdsuse ning kahjulike hoiakutega soo ja seksuaalsuse suhtes; arvestades, et on vastuvõetamatu, et füüsilise vägivallata vägistamine ei too kaasa mingeid tagajärgi; arvestades, et järjepidev vastutusele võtmine igasuguse vägistamise eest on hädavajalik, et säilitada üldsuse usaldus kohtusüsteemi vastu, ning see on seksuaalvägivalla ennetamisel keskse tähtsusega; arvestades, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvad õigusaktid on üliolulised, et näidata ja muuta suhtumist seksuaalkuritegudesse ning suurendada teadlikkust kogu ELis, vähendades seeläbi lõppkokkuvõttes seksuaalkuritegude arvu; arvestades, et nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvad õigusaktid võivad viia paradigmamuutuseni, et rõhk oleks vajadusel küsida nõusolekut, mitte tugineda pelgalt seksuaalaktile selge vastupanu puudumisele;

AD. arvestades, et Istanbuli konventsiooni seletuskirjas on artikli 36 lõike 2 juures selgitatud, et süüdistuse esitamine seksuaalvägivalla, sealhulgas vägistamise eest nõuab tõendite konteksti arvestavat

hindamist, et teha igal üksikjuhul eraldi kindlaks, kas ohver oli seksuaalaktiga vabatahtlikult nõustunud; sellises hinnangus tuleb arvestada, et ohvrid reageerivad seksuaalvägivallale ja vägistamisele erinevalt, ning hinnang ei tohi põhineda sellistes olukordades tüüpilise käitumise eeldusel; sama oluline on tagada, et vägistamist käsitlevate õigusaktide tõlgendamist ja vägistamisasjades vastutusele võtmist ei mõjutaks soolised stereotüübid ning müüdid meeste ja naiste seksuaalsuse kohta;

AE. arvestades, et ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee nõuab oma teatises nr 34/2011 tungivalt, et riigid vaataksid vägistamist käsitlevad õigusaktid läbi ning loobuksid jõu kasutamise või penetratsiooni tõendamise nõuetest ja seaksid kuriteo keskmesse nõusoleku puudumise, ning et oma üldsoovituses nr 35 (2017) nõuab komitee, et riigid tunnustaksid soolist vägivalda diskrimineerimise vormina ja viiksid läbi õigusreformi, mis tagab sellise vägivalla kaotamise, muu hulgas kriminaliseerides tahtevastased seksuaalaktid ning toetades õiguskaitse ja teenuste kättesaadavust kõigile naistele ja tütarlastele, eelkõige neile, kes kogevad läbipõimunud diskrimineerimist;

AF. arvestades, et sooline võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine on ELi põhiväärtused, Euroopa sotsiaalõiguste samba põhiõigused ja kesksed põhimõtted ning arengu olulised tingimused; arvestades, et harta artikli 21 kohaselt on keelatud diskrimineerimine bioloogilise ja sotsiaalse soo ning muudel alustel;

AG. arvestades, et intersektsionaalsus on ELi õiguses sätestatud oluline juhtpõhimõte; arvestades, et naised kogevad läbipõimunud ebavõrdsust ja diskrimineerimist, sealhulgas sellises vormis, mis on seotud nende rassi, etnilise või sotsiaalse päritolu, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi ja soolise eneseväljenduse, usu või veendumuste, elanikustaatuse või puudega; arvestades, et sooline seksuaalvägivald on üks olulisemaid soolise võrdõiguslikkuse küsimusi ja et tegelikke edusamme soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas on võimalik teha ainult intersektsionaalse lähenemisega; arvestades, et intersektsionaalse lähenemise kasutuselevõtt võimaldab kõrvaldada soolise võrdõiguslikkuse struktuurseid tõkkeid ja koguda tõendeid võrdlusaluste loomiseks ning sillutab teed mõjusatele strateegilistele poliitikameetmetele süsteemse diskrimineerimise, tõrjumise ja sotsiaalse ebavõrdsuse vastu võitlemiseks;

AH. arvestades, et soolise ebavõrdsuse ja soolise vägivalla struktuurse olemuse tõttu võidakse nõusolek anda sunni või sotsiaalse surve tingimustes, mistõttu on vaja lähenemisviisi, mis lisaks individuaalsele autonoomiale hõlmab ka sotsiaalset jõudünaamikat, soonorme ning meeste ja naiste tegevusvõimekuse ebavõrdsust;

AI. arvestades, et sooline vägivald, sealhulgas seksuaalvägivald, on nii struktuurse ebavõrdsuse ja võimu asümmeetria põhjus kui ka

tagajärg, mis tuleneb soostereotüüpidest ja sotsiaalsetest normidest; arvestades, et sellise vägivallaga tegelemine nõuab nende normide vaidlustamist ning laiaulatuslike õigus-, sotsiaal- ja haridusreformide elluviimist;

AJ. arvestades, et naiste seksuaalsust ja kõlblust puudutavad sügavalt juurdunud soostereotüübid kinnistavad selliste veendumuste ja sotsiaalsete normide kogumi domineerimist, mis õhutab meeste seksuaalset agressiivsust ja toetab naistevastast vägivalda, luues keskkonna, kus seksuaalvägivald normaliseeritakse ja seda põhjendatakse püsiva soolise ebavõrdsuse ning kahjulike hoiakutega soo ja seksuaalsuse suhtes; arvestades, et see toob kaasa osa naiste ja muude inimeste häbimärgistamise ja diskrimineeriva kohtlemise soopõhiste sotsiaalsete ja seksuaalnormide rikkumise või soorollidele mittevastavuse tõttu;

AK. arvestades, et vägistamine, sealhulgas kuriteole eelneda võivad teod, nagu peibutamine ja internetipettused, võivad toimuda piiriüleses kontekstis; arvestades, et naiste- ja tütarlastevastane vägivald leiab aset nii internetis kui ka väljaspool seda ning see hõlmab tehnoloogiapõhist seksuaalset vägivalda, ahistamist, intiimpiltide tahtevastast jagamist ja sunniviisilist kontrolli; arvestades, et sellised kuritarvitamise vormid mõjutavad ebaproportsionaalselt palju naisi ja tõrjutud rühmi ning neid ei ole paljudes riiklikes raamistikes piisavalt käsitletud;

AL. arvestades, et vägistamisohvrid vajavad kohest, valdkonnaülest, kättesaadavat ja igakülgset arstiabi, sealhulgas vägistamise kliiniline käsitlus, seksuaal- ja reproduktiivtervishoid, k.a hädaabikontratseptsioon, kokkupuutejärgne ennetus, sugulisel teel levivate nakkuste ravi, võimalus teha ohutult ja seaduslikult aborti ning traumaabi, ja neil peab olema ka pikaajalise toetuse, sealhulgas psühholoogilise nõustamise võimalus; arvestades, et mõnes liikmesriigis ei pakuta võimalust saada teatavaid põhilisi tervishoiuteenuseid;

AM. arvestades, et vägistamiskultuuri määratletakse kui struktuurset ja laialt levinud hoiakute, käitumisviiside, väärtuste ja sotsiaalsete normide süsteemi, mis normaliseerib ja trivialiseerib seksuaalvägivalda, eirab nõusoleku tähtsust, põlistab vägistamismüüte ja soodustab sellise vägivalla normaliseerimist ühiskonnas;

AN. arvestades, et teisese ohvristamise sage esinemine näitab, et nii kohtusüsteemide tõsine suutmatus kui ka aegunud seadused, mis ei põhine nõusolekul, on põhjus, miks ei suudeta üleelanutele

õiguskaitset tagada[17], millest annab tunnistust ohvrite madal teatamismäär, nende vajadustele vastava abi puudumine, menetluste kättesaamatus ja vägistamisjuhtumites süüdimõistmise madal määr, mis peegeldab süstemaatilisi puudusi selles, kuidas õiguskaitseasutused ja kohtusüsteemid vägistamisjuhtumeid käsitlevad, ning mille tulemuseks on omakorda laialt levinud ühiskondlik karistamatuse tunne vägistamiskuritegude eest ja mis kujutab endast soolise võrdõiguslikkuse tõsist takistust;

AO. arvestades, et teisene ohvristamine toimub siis, kui ohver kannatab täiendavat kahju seetõttu, kuidas asutused ja teised isikud temaga tegelevad, mitte vägistamiskuriteo otsesel tagajärjel; arvestades, et teisest ohvristamist põhjustab see, et ohver peab teo toimepanijaga korduvalt kokku puutuma, tema kohtlemisel ollakse tundetu, näiteks kuulatakse ohvrit korduvalt samade sündmuste asjus üle, ohvri suhtes võetakse süüdistav hoiak, ohvriga kokkupuutuvate inimeste keelekasutus on sobimatu või nad teevad mõtlematuid kommentaare, seda nii meditsiiniliste protseduuride ajal, kohtumenetluste ajal, sealhulgas nende pikkuse tõttu, kui ka muude institutsiooniliste protsesside ajal; arvestades, et teisene ohvristamine kahjustab ohvrite õigusi, piirab nende õiguskaitse kättesaadavust ning süvendab nende traumat, põhjustades muu hulgas posttraumaatilist stressihäiret, depressiooni ja ärevust, takistades seega nende taastumist;

AP. arvestades, et vägistamise traumaatilisus ja selle pikaajaline mõju ohvrite füüsilisele ja psühholoogilisele tervisele, turvatundele, kehalisele puutumatusele, heaolule ja ühiskondlikule elule nõuab koolitatud ja spetsialiseerunud töötajate, eelkõige õiguskaitseasutuste ja kohtute töötajate koordineeritud ning soo- ja traumatundlikku reageerimist, et vägistamisjuhtumitega tegeleda ja vältida teisest ohvristamist; arvestades, et õigus- ja õiguskaitsetöötajate koolitamine on endiselt ebaühtlane ja mõnes liikmesriigis ebapiisav; arvestades, et vägistamise nõusolekupõhiste määratluste mõjus rakendamine õigusaktides sõltub politseiametnike, prokuröride ja õigusasutuste suutlikkusest neid sätteid õigesti tõlgendada ja kohaldada ning seeläbi tagada, et keskendutakse vabatahtliku nõusoleku puudumisele, mitte vastupanu või füüsilise vägivalla tõenditele; arvestades, et ohvrite kohustamine tõendada nõusoleku puudumist kinnistab vägistamisega seotud kahjulikke stereotüüpe;

---

17 Euroopa Nõukogu, „Case of L. and Others v. France: Criminal-law system inadequate for the punishment of all non-consensual sexual acts, exposing rape victim to secondary victimisation“ („Kohtuasi L. jt *vs.* Prantsusmaa: kriminaalõigussüsteem ei ole piisav kõigi tahtevastaste seksuaalaktide eest karistamiseks, mis põhjustab vägistamisohvrite teisest ohvristamist“), artikkel, Euroopa Nõukogu, 24. aprill 2025.

AQ. arvestades, et nõusolekupõhisest määratlusest lähtuv põhjalik seksuaal- ja suhteharidus on oluline, et vähendada vägistamist ja seksuaalsust puudutavat väärinfot ja müüte, tegeleda soonormidega ja hoida ära soolise vägivalla kõiki vorme, sealhulgas vägistamist; arvestades, et ennetustegevuses on väga oluline kaasata mehi ja noormehi soolise võrdõiguslikkuse edendamisse, mehelikkuse ebatervete ja kahjulike eeskujude vaidlustamisse ning üleolevusel põhineva sookäsituse kahtluse alla seadmisesse; arvestades, et üleminek nõusolekupõhisele kultuurile on oluline, et tagada vastastikusele lugupidamisele ja ohutusele tuginev keskkond, mille keskmes on eluterve sotsiaalne suhtlus; arvestades, et sootundliku, tervikliku ja eakohase seksuaal-, nõusoleku- ja suhtehariduse pakkumine on oluline vahend vägistamise ja seksuaalvägivalla ennetamiseks ja selle juurpõhjustega tegelemiseks;

AR. arvestades, et ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärgis nr 5 nõutakse soolise võrdõiguslikkuse saavutamist ning kõigi naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamist ning eesmärgis nr 16 nõutakse rahumeelse ja kaasava ühiskonna, õiguskaitse kättesaadavuse ning toimivate ja vastutustundlike institutsioonide edendamist;

AS. arvestades, et ÜRO kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030 ja selle põhimõttes, et kedagi ei tohi kõrvale jätta, ning eelkõige kestliku arengu eesmärkides nr 3, 4, 5, 10 ja 16 nõutakse seksuaalvägivalla kaotamist, soolise võrdõiguslikkuse saavutamist, õiguskaitse kättesaadavust, kaasavat haridust ja austust ning kõigi inimeste füüsilise ja vaimse puutumatuse kaitset;

AT. arvestades, et liikmesriikide ebapiisav tegelemine struktuursete ja normatiivsete teguritega, mis võimaldavad kuritegude toimepanijatel karistuseta pääseda, põhjustab proteste marsside, meeleavalduste ja kodanikuühiskonna liikumiste näol, nagu #MeToo liikumine, ning need aitavad lõpetada vägistamise mahavaikimist ja on mõnes liikmesriigis olnud seadusandlike muudatuste tõukejõud; arvestades, et laialdasi proteste põhjustanud juhtumite seas on nn „hundikarja“ (Wolf Pack / la Manada) juhtum Hispaanias ja Gisèle Pelicot’ juhtum Prantsusmaal, mis näitavad, et vägistamise määratlused, mis põhinevad jõul, mitte nõusolekul, on ebapiisavad;

1. kutsub komisjoni üles esitama viivitamata õigusakti ettepaneku, millega kehtestatakse kogu ELi hõlmav vägistamise määratlus, mis põhineb kooskõlas Istanbuli konventsiooni artikliga 36 nõusoleku nõudel, kusjuures nõusolek peab olema vabatahtlik ja teadev ning seda võib tagasi võtta;

2. kutsub liikmesriike, kes kasutavad endiselt vägivalla eeldusel põhinevat vägistamise määratlust, alustama õigusaktide muutmist, et viia määratlus kooskõlla viimaste rahvusvaheliste standarditega ning pakkuda vägistamise ohvritele ja üleelanutele vajalikku ja piisavat toetust ja kaitset;

3. väljendab heameelt asjaolu üle, et üha rohkem liikmesriike on võtnud kooskõlas Istanbuli konventsiooni artikliga 36 kasutusele seksuaalse vägivalla nõusolekupõhised määratlused, ning kutsub komisjoni üles ergutama liikmesriike, kes ei ole seda veel teinud, Istanbuli konventsiooni ratifitseerima;

4. kordab, et nõusoleku puudumise alusel vägistamist kriminaliseerivad õigusaktid on Istanbuli konventsioonis kehtestatud rahvusvaheline inimõiguste standard; tuletab meelde liikmesriikide kohustust järgida rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ning kutsub neid üles minema vägistamise ohvrite ja üleelanute kaitsmisel ja toetamisel veelgi kaugemale ja juurima välja kõik selliste veendumuste ja sotsiaalsete normide domineerivast kompleksest kogumist tulenevad ilmingud, mis õhutavad meeste seksuaalset agressiivsust ja toetavad naistevastast vägivalda, luues keskkonna, kus seksuaalvägivald normaliseeritakse ja seda põhjendatakse püsiva soolise ebavõrdsuse ning kahjulike hoiakutega soo ja seksuaalsuse suhtes;

5. kordab, et üksnes sellised õigusaktid, mis põhinevad nõusoleku puudumisel, pakuvad raamistikku, mis võimaldab vägistamise üleelanutel saada piisava, põhjaliku, traumateadliku ja tõenduspõhise juurdepääsu õigusemõistmisele; märgib, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvad õigusaktid parandavad õiguskaitse kättesaadavust, suurendavad juhtumitest teatamise ja süüdimõistvate kohtuotsuste määra ning pakuvad paremaid väljavaateid vägistamise üleelanute taastumiseks ja emotsionaalseks heaoluks;

6. kutsub komisjoni üles esitama ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kolmanda lõigu alusel ettepaneku võtta vastu nõukogu otsus, millega määratletakse sooline vägivald ELis uue kuriteoliigina, et tagada ühine lähenemisviis ja tulemuslikult võidelda igas vormis soolise vägivalla vastu, mis on üks levinumaid põhiõiguste rikkumisi ELis;

7. rõhutab, et kehtiv on ainult selge, kinnitav, vabatahtlikult antud ja ühemõtteline nõusoleku väljendamine, et vaikimist, verbaalse või füüsilise vastupanu puudumist või seda, et ei öeldud „ei“, ei tohi tõlgendada nõusolekuna, ning et varasem nõusolek, varasem seksuaalkäitumine või mis tahes varasem või käimasolev suhe süüteo toimepanijaga, sealhulgas abielu või muud liiki partnerlus, ei tähenda jätkuvat või tulevast nõusolekut mis tahes seksuaalaktiks; rõhutab, et nõusoleku võib igal ajal enne seksuaalakti või selle kestel tagasi võtta; märgib, et nõusolekut võib väljendada mis tahes viisil, kui see on antud vabatahtlikult isiku vaba tahte tulemusena ja seda hinnatakse kaasnevate asjaolude kontekstis kooskõlas Istanbuli konventsiooni artikliga 36;

8. toonitab, et nõusolekut tuleb hinnata kaasnevate asjaolude kontekstis, ja tõdeb, et nõusolekut ei saa anda olukorras, kus esineb vägivald, ähvardamine, üllatusmoment, pettus, võimu

kuritarvitamine, sealhulgas kontroll või sund, või teatav füüsiline või vaimne seisund, näiteks kartus, hirm, teadvusetus, hirmust või traumast tekkiv tardumine, joove, keemiliste ainete abil uimastamine, uneseisund, haigus, kehavigastused, puue või muu eriti kaitsetu olukord või vanus; tunnistab, et sellised seisundid võivad vabatahtliku ja teadliku nõusoleku andmise suutlikkust takistada;

9. rõhutab, kui oluline on ära tunda selliseid traumareaktsioone nagu tooniline liikumatus või tardumine, mis on neurobioloogiline hirmu- või ohureaktsioon, mis võib põhjustada ajutist halvatust, liikumis- või rääkimisvõimetust, ning allaheitlikkus (*fawn response*) ehk sundolukorras tekkiv ellujäämisstrateegia, millega kaasneb teo toimepanijale meelepärane käitumine, et vältida olukorra eskaleerumist või kahju; rõhutab, et kuna sellised traumareaktsioonid tekivad ka vägistamise ja seksuaalvägivalla korral, tuleb nendega arvestada õigusaktides ja kohtupraktikas, et tagada traumateadlik ja ohvrikeskne lähenemine, tunnistades seega õiguslikult, et vastupanu puudumine ei võrdu nõusolekuga;

10. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kasutama kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades intersektsionaalset ja ohvrikeskset lähenemist, et tagada õiguskaitse kättesaadavus ja saavutada sooline võrdõiguslikkus, tunnistades, et soolist vägivalda ja diskrimineerimist, kaasa arvatud sellist seksuaalvägivalda nagu vägistamine, süvendavad sageli muud diskrimineerimise ja soostereotüüpidega seotud tegurid ning et nende tegurite läbipõimumine tekitab mitmekordse ja iselaadse diskrimineerimise vorme, mille puhul on vaja sihipäraseid, kontekstipõhiseid meetmeid, sealhulgas õigusakte, et tagada võrdne kaitse ja toetus kõigile vägivalla ohvritele ja üleelanutele;

11. rõhutab, et vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvaid õigusakte tuleb kohaldada ka digitaalses ja virtuaalses keskkonnas, kus võivad toimuda tahtevastased seksuaalaktid, näiteks imiteeritud vägistamine või sunnitud seksuaalne suhtlus; rõhutab, et sellistel tegudel võivad olla üleelanutele rängad psühholoogilised tagajärjed, mistõttu tuleb neid õiguslikult tunnustada ja nende eest vastavalt vastutusele võtta;

12. kutsub liikmesriike üles tagama, et vägistamise ohvritel ja selle üleelanutel oleks nii kauaks kui vaja täielik juurdepääs kohesele, igakülgsele, turvalisele, konfidentsiaalsele ja erialasele arstiabile ja meditsiiniteenustele, nagu vägistamise kliiniline käsitlus ning seksuaal- ja reproduktiivtervise ja seonduvate õiguste tagamine, sealhulgas hädaabikontratseptsioon, kokkupuutejärgne ennetus, sugulisel teel levivate nakkuste ravi ning võimalus teha ohutult ja seaduslikult aborti, mida täiendab juurdepääs pikaajalisele traumaabile, psühholoogilisele ja psühhosotsiaalsele abile ning asjakohastele järelteenustele, et taastumisel tuge pakkuda; kordab, et need teenused on üleelanute jaoks väga tähtsad ja olulised selleks,

et tagada parimad võimalikud tervisenäitajad ja aidata üleelanutel saada tagasi kehaline autonoomia;

13. kutsub komisjoni üles tagama, et liikmesriigid järgiksid naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva direktiivi (EL) 2024/1385 artiklit 26 seoses seksuaalvägivalla ohvritele nende spetsiifilistele vajadustele kohandatud spetsialiseeritud toe pakkumisega, mis oleks tasuta ning piisava geograafilise jaotuse ja mahuga; rõhutab, et kõigil seksuaalvägivalla ohvritel ja selle üleelanutel peab olema juurdepääs sellistele ressurssidele nagu ööpäevaringsed kriisiabikeskused, kus nad saavad arstiabi, psühholoogilist tuge ja õigusnõustamist ilma et nad peaksid olema juhtumist ametlikult teatanud; kutsub lisaks liikmesriike üles tagama, et ohvritel ja üleelanutel oleks juurdepääs õigusabile;

14. ergutab liikmesriike pidevalt vahetama parimaid tavasid, et edendada ravistandardite ühtlustamist ning tagada seksuaalvägivalla ohvritele ja üleelanutele järjepidev, teadmuspõhine ja kvaliteetne tugi ja ravi kogu ELis;

15. nõuab kindlalt avalike teenuste kättesaadavust kahju hüvitamise protsesside kõigis etappides, eelkõige seoses hädavajaliku psühholoogilise ja õigusabi ning tööhõivealase toe pakkumisega; kutsub liikmesriike üles järgima Istanbuli konventsiooni, pakkudes ohvritele ja üleelanutele kaitse- ja toetusmeetmeid, mis keskenduvad inimõigustele ja isiku turvalisusele, vältides seeläbi teisest ohvristamist;

16. kutsub liikmesriike üles tagama, et vägistamise ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvad spetsialistid, sealhulgas õiguskaitseametnikud, kohtumeditsiinitöötajad, kohtutöötajad, kohtunikud ja prokurörid, juristid, tervishoiu-, sotsiaal-, haridus- ja muud asjaomased töötajad ning eesliinitöötajad saaksid kohustuslikku, korrapärast, piisavat, tulemuslikku ja kohandatud koolitust; rõhutab, et selle koolituse eesmärk peaks olema vältida vägivallateo üleelanute uuesti ohvriks langemist, et kummutada ja tuvastada kahjulikke soostereotüüpe, lõpetada ohvrit süüdistav käitumine ja hoiakud ning kohelda ohvreid trauma-, soo-, lapse- ja puudetundlikult kooskõlas direktiivi (EL) 2024/1385 artikliga 36 ning ilma et see piiraks kohtusüsteemi sõltumatust ja kohtusüsteemi korralduse erinevusi kogu ELis; kutsub komisjoni üles laiendama ELi toetatavaid koolitusprogramme, mis on kooskõlas kohtute parimate tavadega, ning kutsub liikmesriike üles tagama, et eesliini teenistustel on suutlikkus ja vahendid vägivalla ohvrite ja üleelanute vajadustele tulemuslikuks reageerimiseks, kindlustades kõigile vägistamise ohvritega kokku puutuvatele õigus- ja õiguskaitsetöötajatele kohustusliku koolituse;

17. kutsub liikmesriike üles tagama, et tervishoiutöötajad, sealhulgas lastearstid, günekoloogid, sünnitusarstid, ämmaemandad ja psühholoogilise abi osutajad, saavad sihipärast koolitust, et

vägistamise üleelanute puhul füüsilisi, psühholoogilisi ja seksuaalseid tagajärgi ära tunda ja nendega intersektsionaalselt tegelda;

18. kutsub liikmesriike üles tihendama koostööd õiguskaitseasutuste, õigusasutuste, kodanikuühiskonna, kogukonnapõhiste organisatsioonide, EIGE ja muude asjaomaste spetsialiseerunud osalejate vahel koolituste väljatöötamisel, eelkõige seoses kahjulike sooliste stereotüüpide, läbipõimunud diskrimineerimise ning vägistamist käsitlevate väärarvamuste, müütide ja stereotüüpidega, mis senini takistavad vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide rakendamist; rõhutab, et kui politseiametnikel ja kohtunikel oleksid põhjalikumad teadmised ja oskused, et suhtuda kõigisse seksuaalvägivalla üleelanutesse mõistvalt ja lugupidavalt, võimaldaks see vähendada alateatamist ja taasohvristamist ning luua üleelanutele turvalisema keskkonna; kutsub lisaks liikmesriike üles tagama, et kohtunike ning õigus- ja õiguskaitsetöötajate koolitamisel järgitaks vägistamist käsitlevaid rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ja kohtupraktikat;

19. kutsub liikmesriike üles töötama välja ja andma koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonide ja naistele mõeldud spetsialiseeritud teenistustega erialaseid ja sootundlikke suuniseid asjaomastele ametiasutustele, sealhulgas kohtunikele, kes tegelevad vägistamiskuritegudega seotud kriminaalmenetlustega ja asjakohasel juhul tsiviilkohtumenetlustega; toonitab, et nendes suunistes tuleb anda juhiseid selle kohta, kuidas kohelda ohvreid trauma- ja sootundlikult ning tuvastada ja vältida soostereotüüpe ning tagada, et ohvreid, kaasa arvatud neid, kes kogevad läbipõimunud diskrimineerimist, austatakse ja kaitstakse teisese ohvristamise ja taasohvristamise eest; rõhutab ka seda, et need suunised peavad sisaldama juhiseid selle kohta, kuidas suunata ohvreid saama spetsialiseeritud tugiteenuseid, sealhulgas meditsiiniteenuseid, et tagada neile asjakohane abi; nõuab nende suuniste korrapärast läbivaatamist ja ajakohastamist koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonide ja naistele mõeldud spetsialiseeritud teenistustega, et tagada nende tulemuslikkus ja parimad võimalikud tulemused ohvrite jaoks ning kaotada süsteemsed ja struktuursed puudused, mis soodustavad ühiskondlikku karistamatuse tunnet vägistamise eest ja võimaldavad seksuaalvägivalla toimepanijatel karistuseta jääda;

20. märgib, et õigusreformi tuleb täiendada haridusmeetmetega, mille eesmärk on soodustada käitumisharjumuste muutmist ja parandada arusaamist nõusoleku tähtsusest seksuaalsuhetes; nõuab, et komisjon esitaks 2026. aastal kõigis 24 ELi keeles kättesaadavad ELi suunised sootundliku, intersektsionaalse, põhjaliku ja nõusolekupõhise seksuaal- ja suhtehariduse kohta, mille eesmärk peaks olema võidelda soostereotüüpide vastu, rõhutada soolise ebavõrdsuse struktuurset olemust ning selle esinemist seksuaalsuses ja suhetes, propageerida vägivallavaba käitumist ning tegutseda selle nimel, et sooline vägivald, sealhulgas vägistamine, ning

ebavõrdsus ja diskrimineerimine lõplikult kaotada; kutsub lisaks komisjoni üles tähelepanelikult seirama nende suuniste rakendamist liikmesriikides ja avaldama nende kohta hinnangu enne käimasoleva ametiaja lõppu; kutsub seetõttu liikmesriike üles kindlustama, et riiklikesse õppekavadesse lisatakse põhjalik eakohane seksuaal- ja suhteharidus;

21. rõhutab üldsusele mõeldud teavituskampaaniate ja ennetusprogrammide otsustavat rolli vägistamismüütide kummutamisel ja nõusolekukultuuri edendamisel, eriti noorte seas, kuna seksuaalhariduse jätkuv puudumine soodustab väärinfo ja kahjulike stereotüüpide levikut; kutsub komisjoni üles korraldama kogu ELi hõlmavaid üldsuse teavituskampaaniaid, et suurendada inimeste teadlikkust nõusoleku, suhete, seksuaalse puutumatuse ja kehalise autonoomia teemadel ning lükata ümber vägistamisega seotud müüdid; ergutab komisjoni töötama välja ka kampaaniaid, mis aitaksid võidelda soolise võrdõiguslikkuse vastase sisu ja sundtsölibaadi (*incel*) propaganda vastu internetis, mis on suunatud eelkõige noortele meestele ning mis normaliseerivad seksuaalvägivalda ja kinnistavad kahjulikke soostereotüüpe, mis on osa selliste veendumuste ja sotsiaalsete normide domineerivast komplekssest kogumist, mis soodustab meeste seksuaalset agressiivsust ja toetab naistevastast vägivalda, luues keskkonna, kus seksuaalvägivald normaliseeritakse ja seda põhjendatakse püsiva soolise ebavõrdsuse ning kahjulike hoiakutega soo ja seksuaalsuse suhtes;

22. kutsub komisjoni üles tagama, et liikmesriigid järgiksid naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva direktiivi (EL) 2024/1385 artiklit 35, võttes vastu ja viies korrapäraselt ellu tõendus- ja nõusolekupõhist lähenemisviisi käsitlevaid haridusalgatusi, teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ja meetmeid, mille eesmärk on edendada käitumises muutusi ja arusaamasid, millega tunnustatakse nõusolekut, mis on antud vabatahtlikult ja vastastikku ning põhineb täielikult kehalise autonoomia ja seksuaalse puutumatuse põhimõtetel; kutsub komisjoni üles seirama tähelepanelikult selle direktiivi ja eelkõige selle artikli 35 ülevõtmist liikmesriikides;

23. kutsub liikmesriike üles kohandama vägistamissüütegude aegumistähtaegasid käsitlevaid õigusakte, kuna nõusoleku puudumine on nende süütegude keskne element ning paljud ohvrid on võimelised faktilisi asjaolusid ära tundma, nimetama või neist teatama alles pika aja möödudes, mis on sageli tingitud traumast, hirmust, sotsiaalsest survest või nõusolekut puudutavast teadmatusest; rõhutab seetõttu vajadust aegumistähtaegu pikendada, et tagada õiguskaitse tegelik kättesaadavus kooskõlas põhiõigustega; tuletab meelde, et Euroopa Parlament kutsus hiljuti liikmesriike üles tagama, et laste seksuaalset kuritarvitamist käsitleva direktiivi artiklites 3 ja 9 osutatud süütegude suhtes aegumistähtaegu ei kohaldata; rõhutab, et liiga lühikesed

aegumistähtajad takistavad ohvritel kohtusse pöördumist ja kahjustavad nende kaitset; kutsub liikmesriike üles tegelema madala teatamismäära juurpõhjustega ja tagama, et aegumistähtajad ei takistaks vägistamissüütegude eest vastutusele võtmise tulemuslikkust;

24. kutsub liikmesriike üles tagama mõjusa hüvitise, sealhulgas kompensatsiooni, kõigile soolise vägivalla, sealhulgas seksuaalse vägivalla ohvritele kooskõlas riigisisese õigusega; tuletab meelde, et sellised hüvitised peaksid olema piisavad, viivitamatud, terviklikud ja proportsionaalsed kannatuste suurusega ning võtma arvesse läbipõimunud diskrimineerimise ohte;

25. nõuab, et liikmesriigid võtaksid asjakohaseid meetmeid tagamaks, et õigusrikkujatele mõeldud programmid oleksid kättesaadavad neile, keda programmi juurde suunatakse või kes ise neist abi otsivad, sealhulgas väljaspool kriminaalõigussüsteemi, ning et toetus oleks viivitamata kättesaadav, tunnistades nende rolli tulevase soolise vägivalla ennetamisel, vägistamise mahavaikimise lõpetamisel ning selliste veendumuste ja sotsiaalsete normide domineeriva kogumi kaotamisel, mis õhutab meeste seksuaalset agressiivsust ja toetab naistevastast vägivalda, luues keskkonna, kus seksuaalvägivald normaliseeritakse ja seda põhjendatakse püsiva soolise ebavõrdsuse ning kahjulike hoiakutega soo ja seksuaalsuse suhtes;

26. toetab kindlalt kodanikuühiskonda ja vägistamise üleelanuid vägistamise mahavaikimise lõpetamisel; tunnistab, et kodanikuühiskonna ja vägistamise üleelanute surve on olnud peamine liikumapanev jõud, mis ajendas liikmesriike õigusakte muutma; tuletab meelde rahumeelse kogunemise õiguse tähtsust ühiskondlike muutuste läbiviimisel ja vägistamise nõusolekupõhisest määratlusest lähtuvate õigusaktide nõudmisel;

27. tunnistab valitsusväliste organisatsioonide ja naistele mõeldud spetsialiseeritud teenuste, sealhulgas naiste tugikeskuste ja varjupaikade, abitelefonide, vägistamise ja seksuaalvägivalla ohvrite kriisiabi- ja vastuvõtukeskuste ning esmaste ennetusteenuste olulisust ohvrite nõustamisel ja toetamisel; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles eraldama piisavalt rahalisi vahendeid, et tagada selliste teenuste haldamine ja arendamine; nõuab sellistele kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja naiste õiguste kaitsjatele tugevamat toetust, nähes neile ELi eelarves ette suurema sihtotstarbelise rahalise toetuse;

28. rõhutab vajadust tugevate ja kestlike partnerluste järele rohujuure tasandi organisatsioonide ja naiste õiguste kaitsjatega, eelkõige riikides, kus kodanikuühiskonna tegutsemisruum on ohus ja on järjest rohkem tagasilööke soolise võrdõiguslikkuse ning seksuaal- ja reproduktiivõiguste valdkonnas;

29. rõhutab, kui oluline on tugevdada soolist vägivalda ja vägistamist käsitlevate õigusaktide rakendamist, täitmise tagamist ja seiret, ning nõuab, et tulemuslikkuse ja mõju hindamiseks töötataks välja kogu ELi hõlmavad võrdlusalused ja näitajad;

30. rõhutab ELi rolli koostöö tugevdamisel selliste ÜRO ametitega nagu ÜRO Soolise Võrdõiguslikkuse ja Naiste Õiguste Edendamise Agentuur, ÜRO Rahvastikufond ja rahvusvahelised partnerid, sealhulgas Euroopa Nõukogu, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon ning Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon, et edendada soolist võrdõiguslikkust ning võidelda seksuaalse ja soolise vägivalla vastu ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030, Pekingi tegevusprogrammi ning rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi tegevusprogrammi raames;

31. julgustab jätkama dialoogi ja koostööd ELi institutsioonide, liikmesriikide ja kodanikuühiskonna vahel, tagamaks, et seksuaalvägivalda ei käsitleta üksnes eraldiseisva kahjuna, vaid ka laiema soolise ebavõrdsuse ja struktuurse diskrimineerimise ilminguna;

32. kutsub liikmesriike üles tagama, et soolise vägivalla kohta andmete kogumiseks loodud süsteemid hõlmaksid vägistamist käsitleva statistika kogumist, arendamist, koostamist ja levitamist, sealhulgas disagregeeritud andmeid, muu hulgas sugu, vanuserühma (laps/täiskasvanu), ohvri ja teo toimepanija rassilist ja etnilist päritolu ning ohvri ja teo toimepanija vahelist suhet; nõuab, et EIGE ja FRA toetaksid seireprotsessi ning aitaksid veelgi kaasa andmete kogumisele ja uuringutele soolise vägivalla kõigi vormide, sealhulgas vägistamise kohta;

33. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.